

A VÁDLOTTAK PADJA. A VÁDLOTTAK ELKÜLÖNÍTÉSE A BÜNTETŐ TÁRGYALÓTERMEKBEN

BÓDINÉ BELIZNAI KINGA

Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

BÓDINÉ DR. BELIZNAI KINGA

AZ ELTE MAGYAR ÁLLAM- ÉS
JOGTÖRTÉNETI TANSZÉKÉNEK
EGYETEMI DOCENSE

BELIZNAI.KINGA@AJK.ELTE.HU

2021. december 13.

A vádlottak padja nem egyszerűen ülőalkalmatosság, hanem jelkép is, amely az állam büntetőhatalmára és ezzel a büntetés elkerülhetetlenségére utal.

A korai, még a szabad ég alatt tartott tárgyalások alkalmával jobbára csak az ítélőbíró és a döntéshozatalban őt segítő esküdtek (ülőkök) ülhettek le valamely ülőalkalmatosságra, míg a tárgyaláson megjelent többi személy állni kényszerült. A 14-15. századi ábrázolások már arról tanúskodnak, hogy akár a szabad ég alatt, akár a zárt tárgyalótermekben – az elnöklő bíró engedélyével – a vádlottak is leülhettek ugyan, de igyekeztek őket egy korláttal vagy egy paddal elválasztani a bírói emelvénytől, illetve a hallgatóság padsoraitól.¹

A korláttal vagy padsorral való elválasztást, amelyek egyike sem szolgálta teljes mértékben a biztonságot, a

18-19. században felváltották a nyitott rácsok, illetve a zárt cellák, amelyek készülhettek fából vagy fémből. Az, hogy egy büntetőügy tárgyalásakor a tárgyalóteremben hol kap helyet a vádlott, több tényezőtől függ, így például a vád tárgyává tett cselekmény súlyától, a biztonsági kockázattól és attól is, hogy a világ mely pontján zajlik a per. A vádlottak rácsok mögé ültetése elsősorban a tárgyalóteremben lévőek biztonságát szolgálja, de adott esetben védelmet nyújthat a vádlott számára is egy esetleges, az életét vagy testi épségét veszélyeztető külső támadással szemben.

A mai modern bíróságokon a főként a tárgyalóterem középső részén, a bírói emelvény és a hallgatóság padsorai között elhelyezett fémből készült cellákon kívül előfordul a vádlottak üvegfalal történő elválasztása (például Németországban, Spanyolországban, Franciaországban és Angliában). 1961-ben Jeruzsálemben Adolf Eichmann-t speciális golyóálló üveg mögé ültették, mivel tartottak attól, hogy a tárgyalás alatt megkísérlik megölni. Az acéllal megerősített üvegalackának külön bejárata volt, a vádlottat így teljesen elszigetelték a tárgyalóteremtől.² Kairóban 2014-ben a volt egyiptomi elnök, Mohammed Morsi egy hangszigetelt üvegfalal körülvett fémcellában állt a bíróság előtt.³

De van olyan ország is, például Hollandia, ahol a vádlottak padját sosem

alkalmazták, és a tárgyalás alatt a vádlott egy körülbelül derékgig érő korlát mögött állt. 1971-ben ezt a gyakorlatot megszüntették, azóta a vádlott ül, méghozzá a bíróval szemben. Védője vagy mellette, vagy közvetlenül mögötte foglal helyet.⁴

2010 tavaszán a londoni Westminster Magistrates' Court három, hamis könyveléssel vádolt parlamenti képviselő ügyét tárgyalta. A vádlottak jogi képviselője az ártatlanság vélelmének megsértésére hivatkozva kérte a bíróságtól, hogy védeneci a tárgyalóteremben a többi megjelenhez hasonlóan, székeken ülhesse. Az elnöklő bírón azonban udvariasan utasította őket, hogy a tárgyalóterem rendjéhez igazodva foglalják el helyüket az üvegből készült cellában.⁵ Anglia és Wales bíróságain egyébként a *Court and Tribunal Design Guide* (2019) iránymutatásait figyelembe véve kell kialakítani a büntető tárgyaláson résztvevők helyét.

A francia Code de procédure pénale értelmében az elnöklő bíró mérlegelési jogkörébe tartozik annak megítélése, hogy szükséges-e a vádlott szigorú elkülönítése és cellába történő elhelyezése a bírósági tárgyaláson. Ha a bíró az utóbbi mellett dönt, a vádlottnak akkor is joga van szabadon mozogni a számára kijelölt helyen, és minden megkötés nélkül kommunikálhat védőügyvédjével.

A vádlott elkülönítésének szükségességét szakmai és nem szakmai körökben is

gyakorlatilag a kezdetektől fogva vitatják. Az 1960-70-es években elsőként a londoni székhelyű *The Howard League for Penal Reforms*, illetve a *Law Society (of England and Wales)* aktivistái hívták fel a figyelmet arra, hogy az elkülönítéssel nemcsak a vádlottnak az az alkotmányos joga sérül, hogy védőjével bármikor szabadon kommunikálhasson, hanem az ártatlanság védelme is. Ez utóbbi alapvető emberi jog, amelyet az *Emberi Jogok Európai Egyezménye* és az *Európai Unió Alapjogi Chartája* biztosít. De az üvegfallal való izolálás adott esetben akadályozhatja a tisztességes eljárás elvét is, mivel előfordulhat, hogy a vádlott nem hallja rendesen, mi folyik a tárgyalóteremben. Az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult jogorvoslatért 1994-ben az a peres fél, aki azt sérelmezte, hogy az angliai Norwich bíróságán megtagadták tőle a tisztességes eljárást, mivel az őt elválasztó üvegfallal nem hallott rendesen, és nem tudta

nyomon követni a bizonyítási eljárás lefolytatását. A bíróság az erre a tényre alapított fellebbezést végül elutasította, mivel úgy találta, hogy a felet képviselő ügyvéd tisztességesen és mindenre kiterjedő figyelemmel látta el védeni jogi védelmét.⁶

A kételyek ellenére az utóbbi évtizedekben erősödik az a tendencia, amely helyesnek tartja a vádlott elszeparálását. A világon szinte mindenütt elterjedt a bírósági tárgyalótermekben a biztonsági elkülönítés gyakorlata. 2020 októberében, Németországban a düsseldorfi Landgericht

előtt indult az a nagyszabású per, amelyben a 'Ndrangheta szervezet tizennégy feltételezett tagja, illetve támogatója ellen emeltek vádat többek között bűnszervezet létrehozása, kábítószer-kereskedelem, pénzmosás, valamint fegyvertartási szabályok megsértése miatt. A per biztonsági kockázata miatt azonban a tárgyalásra már nem Duisburgban, hanem Düsseldorfban, az ún. terrorbunkerben, a *Düsseldorfer Oberlandesgericht* különlegesen védett tárgyalótermében került sor, ahol a vádlottakat golyóálló üveggel körbevett cellákban különítették el a tárgyalás többi szereplőjétől.⁷

a berendezési tárgyak ugyancsak állapotjelzőként funkcionálnak ebben az aspektusban.

Hivatkozások:

- ¹ Garapon, Antoine: *Bien juger. Essai sur le rituel judiciaire*. Paris, 2010. Odile Jacob, 35. p.
- ² Konczek László: Jegyzetek a jeruzsálemi tárgyalóteremből. *Népszabadság*, 1961. (április 30.) 103. sz. 12. p.
- ³ Kirkpatrick, David D. – El Sheikh, Mayy: Egypt locks Morsi in soundproof cage during trial. *The New York Times* (2014. január 28.) www.nytimes.com/2014/01/29/world/middleeast/egypt-morsi-trial.html. 2021. december 3.
- ⁴ Justice (a report by): In the Dock. Reassessing the use of the dock in criminal trials. London, 2015. <https://justice.org.uk/in-the-dock/>. 2021. december 3.
- ⁵ Hoggart, Simon: MPs in the dock: from kings of the castle to a glass cage. *The Guardian* (2010. március 11.) www.theguardian.com/politics/2010/mar/11/mps-dock-expenses-westminster. 2021. december 3.
- ⁶ Tait, David: Glass Cages in the Dock? Presenting the Defendant to the Jury. *Chicago-Kent Law Review*, 2011. 4. sz. 477. p.
- ⁷ Mafia-Prozess gegen 'Ndrangheta in Düsseldorf, „Terrorbunker“ | WDR aktuell (2020. október 12.) www.youtube.com/watch?v=MnTgokgCYsA. 2021. december 3.

Képek elérhetősége:

1. oldal: A berni bíróság ülése (1470). Schilling, Diebold: *Amtliche Berner Chronik* (1483) <https://hls-dhs-dss.ch/de/articles/009634/2018-01-11/> 2021. december 3.
2. oldal, felül: A vádlottak padja (Justice and Police Museum, Sydney) https://sydneylivingmuseums.com.au/sites/default/files/JPM13_0095.jpg 2021. december 3.
2. oldal, középen: Mohamed Morsi tárgyalása www.nationalturk.com/en/wp-content/uploads/2014/01/Egypt-Morsi-Trial-Behind-Bars.jpg 2021. december 3.